

AKADEMIK LITSEYLARDA TA'LIM SIFATI VA SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA AXBOROT TEXNOLOGIYALARINING O'RNI VA AHANIYATI

Karimov Otabek Raximovich

Andijon qishloq xo'jaligi va agrotexnologiyalar instituti, axborot texnologiyalari va matematika kafedrası o'qituvchisi.

kotabek407@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.8000039>

Annotatsiya: Fan, texnika va texnologiyalar taraqqiyotining bugungi darajasi bilan o'qituvchilarning kasbiy tayyorgarligini takomillashtirish jarayoni orasidagi mavjud nomuvofiqlikni bartaraf etish zaruriyati barcha ta'lim tizimida zamonaviy pedagogik va axborot texnologiyalarining etarli joriy etilmaganligi sababli yanada yuqori dolzarblik kasb etmoqda. Shu sababdan o'qitishning va o'quv metodik materiallarni bayon etishni takomillashtirish tamoillarini qayta ko'rib chiqish zarur. Bunday muammolarni bartaraf etishda ta'lim jarayoniga zamonaviy pedagogik va axborot texnologiyalarini joriy etish va ulardan foydalanish maqsadga muvofiqdir. O'qitish jarayonida natijalardan talabalar, mutahassislar va ilmiy hodimlar foydalanishi mumkin.

Kalit so'zlar: strategiya, fan va texnika, o'quv-metodik, ta'limni axborotlash-tirish, intellektual salohiyat.

АКАДЕМИК ЛИЦЕЙЛАРДА ТА'ЛИМ СИФАТИ ВА САМАРАДОРЛИГИНИ ОШИРИШДА АКСБОРОТ ТЕХНОЛОГИЯЛАРИНИНГ ОРНИ ВА АХАНИЯТИ

Аннотация: Фан, техника ва технологиилар тараккийотининг бугунги дараджаси билан о'қитувчиларнинг касбий тайёргарлигини такомиллаштириш джарайони орасидаги мавджуд номувофикликни бартараф этиш зарурияти барча та'лим тизимида замонавий педагогик ва ах Борот технологияларининг этарли джорий этилмаганлиги сабабли янада юкори долзарблик касб этмокда. Shu sababdan o'qitishning va o'quv methodik materiallarni bayon etishni takomillashtirish tamoillarini qayta ko'rib chiqish zarur. Бундай муаммоларни бартараф этишда талим джарайонига замонавий педагогик ва ахборот технологииларини джорий этиш ва улардан фойдаланиш максадга мувофикдир. О'qitish jarayonida natijalardan talabalar, mutahassislar va ilmiy hodimlar foydalanishi mumkin.

Ключивые слова: стратегия, наука и техника, учебный методический, информатизация обрзования, интеллектуальный потенциал

THE ROLE AND IMPORTANCE OF INFORMATION TECHNOLOGIES IN IMPROVING THE QUALITY AND EFFICIENCY OF EDUCATION IN ACADEMIC LYCEUMS

Abstract: The need to eliminate the existing inconsistency between the current level of development of science, technology and technology and the process of improving the professional training of teachers is becoming more urgent due to the insufficient introduction of modern pedagogical and information technologies in the entire educational system. For this reason, it is necessary to revise the principles of teaching and improvement of teaching methodical materials. To eliminate such problems, it is appropriate to introduce and use modern pedagogical and information technologies in the educational process. The results can be used by students, experts and researchers during the teaching process.

Keywords: Strategy, science and technology, educational methodology, educational technology, intellectual potential

KIRISH

Mamlakatimizda yosh avlodni jismonan sogʻlom, mustaqil fikrlaydigan, aqlan rivojlangan, Vatanga sodiq qilib tarbiyalash, demokratik islohatlarni chuqurlashtirish va fuqarolik jamiyatini rivojlantirish jarayonida ularning ijtimoiy faolligini oshirish maqsadida 2020 yil 3 dekabrda Oʻzbekiston Respublikasi Prezidenti tomonidan «Iqtidorli yoshlarni saralab olish tizimi va akademik litseylar faoliyatini takomillashtirish chora-tadbirlari toʻgʻrisida»gi 4910-sonli qarori tasdiqlandi.

Akademik litseylar faoliyatini takomillashtirish maqsadida iqtidorli yoshlarni saralab olish tizimini rivojlantirish, ularni qoʻllab quvvatlash uchun zarur sharoitlar yaratish, ulgʻayib kelayotgan yosh avlodning ilm-fanga boʻlgan intilishini ragʻbatlantirish, intellektual va ijodiy salohiyatlarini roʻyobga chiqarish borasidagi islohotlarni tizimli amalga oshirish, bir soʻz bilan aytganda akademik litseylar faoliyatini tubdan isloh qilish ustuvor vazifa etib belgilandi. (PQ 4910, 3 dekabr)

Bugungi kunda Respublikamizda faoliyat yuritayotgan akademik litseylar tizimida axborot texnologiyalaridan foydalanish talab darajasidami? Ushbu maqolada ayni shu masala hususida, mavjud muammolar, ularni bartaraf etish usullari hususida fikr yuritiladi.

Yaqin kelajakda kompyuterlarsiz hayotni tasavvur qilib boʻlmaydi. Shuning uchun har bir kishiga tushunarli boʻlgan kichik hajmdagi bilimlar juda kerak boʻladi. (T.M.Azimjanova, M.T.Muradova 2018 yil, 8-bet)

Bunday muammolarni bartaraf etishda taʼlim jarayoniga zamonaviy pedagogik va axborot texnologiyalarni joriy etish va ulardan foydalanish maqsadga muvofiqdir. Fan va texnikaning mavjud yangiliklari ularni oʻquv dasturlari va darsliklari mazmuniga jadal kiritishni talab etadi va bu orqali oʻquvchilarning zamonaviy bilimlarini shakllanishiga zamin yaratadi. Zamonaviy axborot texnologiyalarini joriy etilishi va turli metodik yondashuvlar esa, oʻz navbatida oʻquvchilarda koʻplab fundamental tushunchalarni nisbatan engil va mustahkam shakllanishiga qulay sharoit yaratadi. (R.Xamdorov, U.Begimqulov, N.Taylaqov 2020 yil 11-15 betlar)

MAVZUNI DOLZARBLIGI

Bugungi kunda akademik litseylarda zamonaviy axborot texnologiyalardan faol foydalanilmoqda. Oʻquvchi yoshlar tomonidan axborot texnologiyalariga qiziqishni cheksiz deb aytish mumkin biroq, zamonaviy axborot texnologiyalarini joriy etishda qiyinchiliklar va bir qator kamchiliklar mavjud, ular quyidagilar:

1. Taʼlimni axborotlashtirishga pedagogik kadrlarning etarli darajada tayyor emasligi;
2. Kompyuter bilimlarini oʻrgatuvchi dasturlarning imkoniyatlari xaqida tasavvurlarning ozligi, ularni qoʻllash boʻyicha metodik qoʻllanmalarining kamligi yoki yetarlicha yoritilmaganligi;
3. Akademik litseylarda yetarli darajada zamonaviy axborot texnologiyalarning mavjud emasligi;
4. Koʻplab akademik litseylarda internet tarmogʻining mavjud emasligi yoki tezlik sifatini yetarli darajada emasligi;

METADALOGIYA

Andijon viloyati xududida joylashgan akademik litseylarda oʻqituvchilarning axborot texnologiyalaridan bilish darajasi tahlili qilinganda quyidagilar aniqlandi:

1-jadval. Taʼlim muassasalari oʻqituvchilarning AKT boʻyicha bilimlarining oʻsish darajasi.

Ta'lim muassasasining nomi	O'qituvchilarning AKT bo'yicha bilim darajasi		O'sish darajasi
	2022 yilda	2023 yilda	
Andijon davlat tibbiyot instituti akademik litseyi	51%	90%	39%
Andijon qishloq xo'jaligi va agrotexnologiyalar instituti akademik litseyi	45%	63%	18%
Andijon davlat universiteti akademik litseyi	46%	62%	16%
Andijon mashinasozlik instituti akademik litseyi	45%	62%	17%

1 jadvalda keltirilgan ma'lumotlar asosida eng yuqori ko'rsatkich ko'rsatgan Andijon davlat tibbiyot instituti akademik litseyidagi o'qituvchilarning yuqori darajadagi bilim va ko'nikmalarining shakillanishidagi asosiy omillar o'rganildi va quyidagilar aniqlandi:

1. Akademik litseyda 2022-2023 o'quv yili o'qituvchilarning AKT bo'yicha bilimlarini oshirish maqsadida qisqa muddatli (2 oylik) kompyuter kurslari tashkil etilgan.

2. Kompyuter kurslari ma'lum ta'lim kontentlari asosida tashkil etilgan. Ushbu ta'lim kontentlarini tanlashda Andijon davlat tibbiyot institutining professor o'qituvchilarining uslubiy ko'rsatmalari asos qilib olingan. Ushbu ta'lim kontentlariga quyidagilar kiradi:

- a) Shaxsiy kompyuterlarning asosiy va qo'shimcha qurilmalaridan foydalanish;
- b) Windows operatsion sistemasi xaqida tushuncha, fayllar va kataloglar bilan ishlash;
- v) Word dasturi bilan ishlash asoslari;
- g) Excel dasturida ishlash asoslari;
- d) Power Point dasturida taqdimotlar yaratish;
- e) Internet tizimidan foydalanish;
- ж) Antivirus dasturlari va ulardan foydalanish.

3. Akademik litseyning informatika fani o'qituvchilari N.Abdullaeva hamda M.Tojiboyeva tomonidan yuqorida ko'rsatilgan ta'lim kontentlarini o'qituvchilarga o'rgatishda quyidagilardan foydalanilgan:

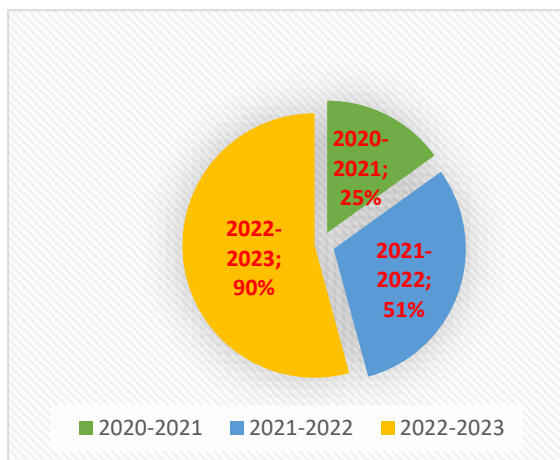
- zamonaviy axborot texnologiyalaridan;
- zamonaviy pedagogik texnologiyalaridan;
- amaliy topshiriqlardan.

Akademik litseyda bugungi kunda zamonaviy axborot texnologiyalari bilan ta'minlangan 2 ta kompyuter sinfi bo'lib, ushbu kompyuter sinflari o'quv kurslari davomida o'qituvchilar uchun xizmat qildi. U yerda kompyuterlarning asosiy va qo'shimcha qurilmalari va amaliy dasturlar bilan ishlash imkoniyati mavjudligi o'quv kursining samarali yakunlanishida muhim ahamiyat kasb etdi.

4. O'quv kursi tamomlangandan so'ng Andijon davlat tibbiyot institutining tajribali professor o'qituvchilari tomonidan rejalashtirilgan axborot texnologiyalarini bilish darajasi bo'yicha sinov, o'qituvchilarning o'quv kursiga bo'lgan munosabatini va ma'suliyatini yanada ortishga xizmat qildi.

5. O'qituvchilarning o'rgangan bilim va ko'nikmalarini amaliyotda tatbiq etish uchun albatta kompyuter texnologiyalari zarur. Bu borada akademik litseyga Andijon davlat tibbiyot instituti yaqindan yordam bergan.

Umumiy holda Andijon davlat tibbiyot instituti akademik litseyi o'qituvchilarining AKTdan bilim salohiyatini ortib borishini quyidagi diogramma orqali ham ko'rish mumkin: 3-rasm. Andijon davlat tibbiyot instituti akademik litseyida AKT bo'yicha bilim salohiyatini ortib borishi

HULOSA VA TAKLIFLAR

Yuqoridagi ma'lumotlardan hulosa qilib, akademik litseylarda zamonaviy axborot texnologiyalari muhitini tashkil etishda o'qituvchilarning axborot texnologiyalari bo'yicha bilim va ko'nikmalarini yanada yaxshilash maqsadida axborot texnologiyalari bo'yicha ta'limni tizimli ravishda tashkil etish kerak. Bunda o'quv kursini davomiylik vaqti ikki oydan kam bo'lmasligi, shu bilan birga, akademik litseylarda oliy ta'lim muassasalarining yuqori malakali professor-o'qituvchilari o'qitish ishlariga jalb qilish tavsiya etiladi.

Institutning axborot texnologiyalari kafedrasida professor-o'qituvchilari bilan hamkorlikda o'qituvchilar hamda o'rgatilishi zarur bo'lgan ta'lim kontentlari aniq bo'lishi va ularning o'rgatish metodlari ishlab chiqilishi hamda eng asosiysi amaliy vazifalar bajarish bo'yicha aniq ko'rsatmalar bo'lishi kerak. Mazkur vazifalarni o'z ichiga olgan uslubiy qo'llanmalar yaratish o'qituvchilar bilim va ko'nikmalarini tezroq oshirish imkonini beradi.

Albatta o'quv kursi yakuni bo'yicha oliy ta'lim muassasalarining tajribali professor o'qituvchilari tomonidan o'qituvchilar bilimini sinovdan o'tkazishni yo'lga qo'yish, o'qituvchilar tomonidan ta'lim olishga bo'lgan ma'suliyatni yanada ortishiga hizmat qiladi.

Ta'limda zamonaviy axborot texnologiyalari muhitini shakllanishi fan sohalarini axborotlashtirishga, o'quv faoliyatni intellektuallashtirishga, integratsiya jarayonini tezlashtirishga, ta'lim tizimi infrastrukturasi va uni boshqarish mexanizimini takomillashtirishga, olib keladi. Bundan tashqari ta'limda zamonaviy axborot texnologiyalardan foydalanish jarayoni o'qitishdagi tashkiliy ishlar va metodlarning o'zgarishigagina emas, balki undagi yangi metodlarning shakllanishiga xizmat qiladi. (R. Xamdamov, U.Begimqulov, N.Taylaqov "Ta'limda axborot texnologiyalari" 2020 йил, 27 bet)

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti tomonidan «Iqtidorli yoshlarni saralab olish tizimi va akademik litseylar faoliyatini takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida»gi 4910-sonli qarori.
2. R.Xamdamov, U.Begimqulov, N.Taylaqov "Ta'limda axborot texnologiyalari" O'zbekiston milliy ensiklopediyasi Davlat ilmiy nashriyoti. 2020 yil

3. T.M.Azimjanova, M.T.Muratova “Informatika va axborot texnologiyalari” O‘zbekiston faylasuflari milliy jamiyati nashiryoti. 2018 yil
4. Ikromova X.Z. Inson. Kompyuter. Kelajak. Toshkent :O‘zbekiston nashiryoti 1991
5. Стародубцев В.А, Федоров А.Ф. Инновационная роль виртуальных лабораторных работ и компьютерных практикумов.